

KUSTEIGEN HABITAT EN KUSTSPECIFIEKE SOORTEN

TREND

Auteur Sam Provoost
(Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek)
Lector Maurice Hoffmann
(Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek)

→ WAAROM DEZE INDICATOR?

De overgang tussen land en zee vormt een uitzonderlijk natuurlijk milieu en herbergt tal van specifieke levensgemeenschappen. De specificiteit heeft het gebied vooral te danken aan de dynamiek van zee en wind maar ook zout, zand en het warme microklimaat dragen hiertoe bij. Door het economische belang van de kustzone staan de natuurlijke landschappen er onder sterke druk. In Noordwest-Europa heeft de mens het kustlandschap al sedert de middeleeuwen grotendeels bedwongen en in cultuur gebracht en ook nu nog wordt de kustnatuur bedreigd door urbanisatie, recreatie en andere menselijke invloeden. Het behoud en waar mogelijk herstel van de kustspecifieke habitats en de bijbehorende levensgemeenschappen vormt dan ook een prioriteit voor het duurzaam kustbeheer.

→ WAT ZEGT DEZE INDICATOR?

Het bepalen van de toestand van habitats en soorten van een gebied is bijzonder complex. Biodiversiteit kan op verschillende schaalniveaus worden gemeten, gaande van genen over soorten tot ecosystemen. De hier voorgestelde indicator is tweeledig: enerzijds wordt de oppervlakte kusteigen habitat bepaald aan de hand van vegetatiekaarten en anderzijds wordt de trend binnen populaties van kustspecifieke soorten opgevolgd.

Kusteigen habitat werd in het Kustkompas editie 2005 besproken. Bij gebrek aan gegevens is geen update mogelijk. Ook voor het opvolgen van de kusteigen soorten ontbreekt de nodige veldmonitoring. In deze bijdrage wordt daarom een overzicht gegeven van de kustpreferente soorten en hun Rode lijst-status (RL) voor verschillende taxonomische groepen.

→ WAT ZIJN DE RESULTATEN?

Kustpreferente soorten (die beduidend meer voorkomen aan de kust dan in de rest van Vlaanderen) omvatten gemiddeld ca. 11 % van de totale soorten aantallen per taxonomische groep in Vlaanderen. Globaal vinden we ongeveer de helft (40 tot 60 %) van de soorten in Vlaanderen ook terug aan de kust (Provoost & Bonte 2004). In verhouding tot de relatief geringe oppervlakte is dit een hoog aantal, wat het belang van de kust voor de minstens regionale biodiversiteit onderstreept.

De kustspecificiteit is sterk verschillend tussen de verschillende groepen. Binnen het duingebied worden de milieukarakteristieken duidelijk weerspiegeld. Zo is het hoge aandeel van de landslakken toe te schrijven aan de kalkrijkdom van het duinzand en is het warme microklimaat en de hoge structuurrijkdom van de vegetatie gunstig voor tal van invertebraten. De dynamische landschappen herbergen globaal meer kustspecifieke soorten dan de stabiele, beboste duinen. In grote lijnen geven de totale aantallen kustpreferenten en de RL-soorten eenzelfde beeld. Uitzonderingen zijn enerzijds loopkevers en broedvogels (waar de RL-soorten onder de kustpreferenten relatief goed vertegenwoordigd zijn) en anderzijds amfibieën en reptielen (RL-soorten minder vertegenwoordigd).

Het opvolgen van de kustspecifieke biodiversiteit vergt een weloverwogen selectie van soorten over de verschillende taxonomische groepen die aan de ene kant een hoge indicatiewaarde hebben en waarvan het aan de andere kant haalbaar is om de populaties en hun omvang op regelmatige basis in kaart te brengen.

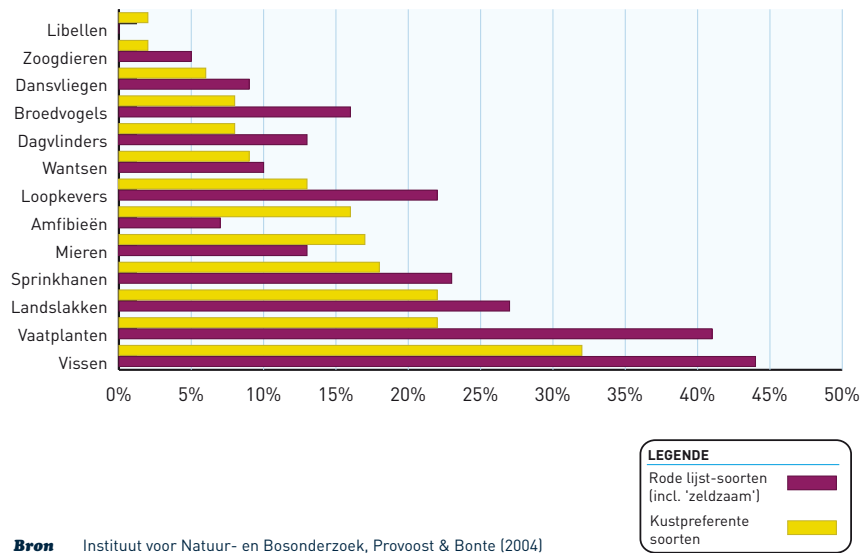
→ WAT VOOR DE TOEKOMST?

In de editie 2005 van het Kustkompas werd reeds gewezen op het ontbreken van monitoringsgegevens voor het voeden van globale indicatoren voor natuurkwaliteit, ondanks de verschillende lopende onderzoeksprojecten. Het in 2007 opgestarte project 'Permanente Inventarisatie van de Natuurreservaten aan de Vlaamse Kust' (PINK), uitgevoerd door INBO in opdracht van ANB, zou hiervoor een goede basis kunnen vormen, althans voor het terrestrische deel van het ecosysteem. Daartoe dient het studiegebied te worden uitgebreid tot alle duingebieden aan de kust en moeten er garanties komen voor de continuïteit van de metingen.

Voor de mariene organismen (in de eerste plaats vissen en zeezoogdieren) moeten andere bronnen worden aangeboord.

De kust is van groot belang voor de biodiversiteit in Vlaanderen. Veel organismen komen beduidend meer aan de kust voor dan in het binnenland. Een belangrijk aantal ervan is zelfs helemaal op de kust aangewezen. De inventarisatie van fauna en flora aan de kust laat momenteel geen regelmatige actualisering van deze indicator toe, zowel voor de oppervlakte kusteigen habitat als voor de kust-specifieke soorten. Daarvoor is langlopende monitoring noodzakelijk.

Grafiek 1 Aantal kustpreferente soorten en kustpreferente Rode lijstsoorten binnen verschillende taxonomische groepen in verhouding tot het totaal aantal (Rode lijst-)soorten in Vlaanderen

Bron Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Provoost & Bonte (2004)